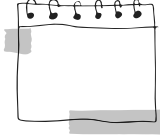

Bölüm 13

Madde Kullanım Bozukluğu ve Halk Sağlığı Hemşireliği Yaklaşımları

Hülya İNCİRKUŞ KÜÇÜK¹
Aylin MEŞE TUNÇ²

Öğrenim Hedefleri

- Bu bölümü okuduktan sonra okuyucu;
- Bulaşıcı hastalıkların önemini tanımlayabilir.
- Enfeksiyon ile ilgili temel kavramları tanımlayabilir.
- Enfeksiyon zincirini tanımlayabilir.
- Bulaşıcı hastalıkların belirti, bulgu ve korunma yöntemlerini bilir.
- Sosyal bulaşıcı hastalıklar ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları, önemini, bakımını ve koruyucu önlemleri sıralayabilir.

¹ Uzm. Hemş. Yalova Devlet Hastanesi, Enfeksiyon Kontrol Hemşireliği Birimi e-mail: hulya.kucuk2@ogr.sakarya.edu.tr

² Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, e-mail: aylinmese@sakarya.edu.tr

- Özellikle sağlık çalışanlarının argo kelimelerle hastalığı tanımlamaları, alkolik, bağımlı, esrarkeş, gibi stigmatize edici terimler kullanmaları toplumu, diğer çalışanları veya madde kullanım bozukluğu olan bireyleri ve çevrelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Argo terimlerin kullanımından uzak, ön yargıları ve damgalamayı beslemeyen bir dil kullanılmalıdır.
- Madde kullanımı açısından riskli olan; aile içi şiddet yaşayan bireyler, fiziksel, ruhsal, cinsel ihmal ve istismara uğramış bireyler, olumsuz ebeveyn modeli ile yaşayan çocuklar, evliliklerinde eşleri tarafından istismara uğrayan kadınlar gibi kırılğan gruplar belirlenmelidir.
- Madde kullanan kadınlar maddenin kendisine, çocuklarına veya gebelikleri süresince bebeklerine verebileceği zararlar hakkında bilgilendirilmeli, madde kullanımını bıraktığında vücudunda olacak olumlu değişimler anlatılmalıdır. Böylece motive olması ve tedaviye katılımı desteklenmiş olacaktır.
- Madde kullanımı olan annedir HIV, klamidya, sifiliz, gonore, Hepatit B ve C açısından riskli olabileceği unutulmamalıdır. HIV antikoru pozitif olan ve narkotik madde kullanan annelerin bebeklerini emzirmemesi gerekmektedir. HIV taşıyıcısı anneden doğan bebeklere antiretroviral tedavi başlanmakta, konu ile ilgil sağlık kuruluşuna annenin yönlendirilmesi gerekmektedir.
- Toplumda madde kötüye kullanımının engellenmesinde, takip süreçlerinde etkin role sahip olan halk sağlığı hemşireleri bu konuda mutlaka hizmet içi eğitim almalıdırlar (Demirbaş, 2020; Lake and at al, 2019; Akkurt Yalçıntürk, 2017).

KAYNAKLAR

- Ahluwalia, H., Anand, T., & Suman, L. N. (2018). Marital and family therapy. *Indian journal of psychiatry*, 60(Suppl 4), S501–S505. https://doi.org/10.4103/psychiatry.IndianJPsychiatry_19_18.
- Akkaş M. B. (2021). Primipar ve multipar gebelerin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının İncelenmesi: karşılaştırmalı bir çalışma. Yüksek lisans tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Akkurt Yalçıntürk, A. (2017). “Gebelikte Madde Kötüye Kullanımı ve Hemşirelerin Sorumlulukları”. *Marmara Sağlık Hizmetleri Dergisi* 1: 45-50 <<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mshd/issue/35981/403267>>
- American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Fifth Edition (DSM-5®)*. Washington DC: American Psychiatric Association, 2013.
- Aslan, M. 2020. Alkol ve madde kullanım bozukluğu olan hastalarda içselleştirilmiş damgalama düzeyi ve yaşam kalitesi ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Bahar, E. & Söyler, S. (2021). Üniversite öğrencilerinin bağımlılık yapıcı madde kullanma sıklığı ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi: Kesitsel bir araştırma. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14 (3) , 570-584 . DOI: 10.26559/mersinsbd.1004060
- Banks, T. J., Nguyen, T. D., Uhlmann, J. K., Nair, S. S., & Scherrer, J. F. (2023). Predicting opioid use disorder before and after the opioid prescribing peak in the United States: A machine learning tool using electronic healthcare records. *Health Informatics Journal*, 29(2), 1–19. <https://doi.org/10.1177/14604582231168826>
- Behrooz, L., Balekian, D. S., Faridi, M. K., Espinola, J. A., Townley, L. P., & Camargo, C. A. (2018). Prenatal and postnatal tobacco smoke exposure and risk of severe bronchiolitis during infancy. *Respiratory Medicine*, 140,21-26.
- Board A, D'Angelo DV, Salvesen von Essen B, Denny CH, Miele K, Dunkley J, Baillieu R, Kim SY. (2023). Polysubstance use during pregnancy: The importance of screening, patient education, and integrating a harm reduction perspective. *Drug Alcohol Depend*. Jun 1;247:109872. doi: 10.1016/j.drugalcdep.2023.109872. Epub 2023 Apr 14.PMID: 37182339.
- Bravo-Gutiérrez, O. A., Falfán-Valencia, R., Ramírez-Venegas, A., Sansores, R. H., Ponciano- Rodríguez, G., & Pérez-Rubio, G. (2021). Lung damage caused by heated tobacco products and electronic nicotine delivery systems: a systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(8), 4079.
- Bulut, S. and İ. Bozkurt. (2019). The effect of treatment motivation levels on patients sent to a conditional substance abuse treatment program. *Universitas Psychologica*, 18(1): p. 1-16.
- Çaycı Esen N. (2019). Gebelikte sağlık uygulamaları ve prenatal bağlanmanın doğum sonuçları üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstinye Üniversitesi.
- Çelik, F. (2023). Alkol madde kullanım bozukluğu tanısı alan bir eylerde sosyal işlevsellik, tedavimotivasyonu ve tedaviye uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Danışmaz S.M. ve Erbay, E. (2019). AMATEM'de ikinci keztedavigörenmadde bağımlılarının madde kullanımına ilişkin yaşam deneyimleri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6, 689–714. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2019.6.3.0059>
- Demirbaş, H. (2020). Madde kullanımı ve bağımlılığında kullanılan dilin önemi. *Bağımlılık Dergisi*, 21(2), 149-162.
- Deniz, M. (2019). Gebelerde olumlu sağlık davranışları ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Düşmez S. Alkol Kullanım Bozukluğu Hastalarında Dürtüsellik, Motivasyon ve Ödül Öğrenmenin Sağlıklı Kontrollerle Karşılaştırılması (Tıpta Uzmanlık tezi). İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, 2019.
- Doğan Merih, Y., Güdük, Ö. , Ertürk, N. , Yemenici, M. , Arğa, K. Y. & Satman, İ. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Tütün Kullanım Alışkanlıklarının Belirleyicileri ve Algılar: Sistematik Bir Derleme Çalışması. *Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Dergisi*, 4 (1), 49-84. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tusebdergisi/issue/62105/929794>.
- Drake, P., Driscoll, A. K., & Mathews, T. J. (2018). Cigarette smoking during pregnancy. *NCHS data brief ; no. 305;DHHS publication ; no. 2018–1209*.
- Duman, M. Z. (2021). Van'da Madde Kullanımı ve Bağımlılığı Etkileyen Ailesel Faktörler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* , (45) , 313-336 . DOI: 10.21497/sefad.944096.

- Kaya E, Akpınar D, Akpınar H. (2019). Bağımlılığın Patofizyolojisi. *Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Tıp Dergisi*; 6(3): 166-170.
- Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı. Türkiye Uyuşturucu Raporu. (2022). EGM Yayın Katalog No: 752 NDB Yayınları: 40 Yayın No: 2022/7 1. Baskı.
- Ellis JD, Rabinowitz JA, Ware OD, Wells J, Dunn KE, Huhn AS. (2023). Patterns of polysubstance use and clinical comorbidity among persons seeking substance use treatment: An observational study. *J Subst Use Addict Treat*. doi: 10.1016/j.josat.2022.208932. Epub 2023 Jan 7. PMID: 36880895; PMCID: PMC10035066.
- Erdoğan Kaya, A., Yazici, A. B., Kaya, M., & Yazici, E. (2021). The relationship between expressed emotion, personality traits and prognosis of alcohol and substance addiction: 6-month follow-up study. *Nord J Psych- hiatry*, 1-11. doi: 10.1080/08039488.2021.1916835
- Garofoli M. (2020). Adolescent Substance Abuse. *Prim Care*, 47(2):383-394. doi: 10.1016/j.pop.2020.02.013. Epub 2020 Feb 21. PMID: 32423721.
- Greaves L, Hemsing N. (2020). Sex and Gender Interactions on the Use and Impact of Recreational Cannabis. *International Journal of Environmental Research and Public Health* , 17(2):509. <https://doi.org/10.3390/ijerph17020509>.
- İleri, Y.İ. (2019). Madde Bağımlılığı Nedeniyle Hastanede Yatarak Tedavi Gören Bireylerde Dürtüsellik ve Yıkıcı Davranış Bozukluklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karila, L., & Benyamina, A. (2019). [Addictions]. *Rev Mal Respir*, 36(2), 233-240. doi: 10.1016/j.rmr.2018.12.001
- Karakaş, S.A., Ersöğütçü, F. (2016). Madde Bağımlılığı ve Hemşirelik. *HSP2106*;3(2):133-139.
- Karaoğlan M, Kaşarcı G, Şahin E, İplik ES. (2020). Atypical Antipsychotics in the Treatment of Substance Induced Psychotic Disorders. *Experimed*, 10(1): 49-58.
- Kayaoğlu, K. (2020). Alkol Ve Madde Kullanım Bozukluğunda Bilişsel Davranışçı Model Temelli Psikolojik Destekli Müziğin Stres, Öz Yeterlilik Ve Relaps Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üni ersitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kılınç G, Yıldız E, Harmancı P. (2017). Toplumsal travmatik olaylar ve aile ruh sağlığı . *Türkiye Klinikleri J Psychiatr Nurs-Special Topics*, 3(2):182-8.
- Kızıltaş, A. (2019). Üniversite öğrencilerinin öz denetim, stresle başa çıkma ve sosyal destek algıları ile alkol ve madde kullanma riskleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Koob, G. F., & Colrain, I. M. (2020). Alcohol use disorder and sleep disturbances: a feed-forward allostatic framework. *Neuropsychopharmacology*, 45(1), 141-165.
- Atlam DH , Yüncü Z. (2017). Üniversitesi Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Bozukluğu Ve Ailesel Madde Kullanımı Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri*, 20:161-70.
- Lake S, Kerr T, Werb D, Haines-Saah R, Fischer B, Thomas G, Walsh Z, Ware MA, Wood E, Milloy MJ. (2019). Guidelines for public health and safety metrics to evaluate the potential harms and benefits of cannabis regulation in Canada. *Drug Alcohol Rev*. Sep;38(6):606-621. doi: 10.1111/dar.12971.
- Levy S, Brogna M, Minegishi M, Subramaniam G, McCormack J, Kline M, Menzin E, Allende-Richter S, Fuller A, Lewis M, Collins J, Hubbard Z, Mitchell SG, Weiss R, Weitzman E. (2023). Assessment of Screening Tools to Identify Substance Use

- Disorders Among Adolescents. *JAMA Netw Open*. 1;6(5):e2314422. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2023.14422. PMID: 37213103; PMCID: PMC10203888.
- Lucchiari C, Masiero M, Veronesi G, Maisonneuve P, Spina S, Jemos C, Omodeo Salè E, Pravettoni G. (2016). Benefits of E-Cigarettes Among Heavy Smokers Undergoing a Lung Cancer Screening Program: Randomized Controlled Trial Protocol. *JMIR Res Protoc*, 3;5(1):e21. doi: 10.2196/resprot.4805. PMID: 26842790; PMCID: PMC4757781.
- Mustafaoglu, R., Mutlu, E. K., Mutlu, C., Çiftçi, A., & Özdingler, A. R. (2020). Madde kullanım bozukluğunun ergenlerde anksiyete, depresyon ve yaşam kalitesine etkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 21(4), 308-316.
- Narvaez JCM, Remy L, Bermudez MB, et al. (2019). Re-traumatization cycle: Sexual abuse, post-traumatic stress disorder and sexual risk behaviors among club drug users. *Subst Use Misuse*, 54(9): 1499-1508.
- Ögel. K. (2017), Sigara, Alkol, Uyuşturucu ve Diğer Bağımlılıklar, Bağımlılık Yapan Maddeler. <http://www.ogelk.net/Dosyadepo/maddeler.pdf>. Erişim Tarihi: 13 Nisan, 2023.
- Öncü, E., Önen, E., Ersoy, T., Kamacı, A., Kurultay, D., Köksoy Vayisoğlu, S. Mersin' de dumansız hava sahası uygulaması, yürütümü, yaşanan ihaleler ve çözüme ilişkin görüşler. 2nd International Health Sciences and Life Congress 24-27 April 2019 Burdur/ Turkey.
- Örüm, M. H., Kara, M. Z., Kuştepe, A., & Kalenderoğlu, A. (2019). Bilişsel hatalar ve dikkat-eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtilerinin madde kullanım özellikleri ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(2), 47-60.
- Öztürk O. Uluşahin A. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 15. Baskı, Ankara, Nobel Tıp Kitabevi, 2018: 511-554.
- Sadock, B. J. (2016). Kaplan Sadock Synopsis of Psychiatry Davranış Bilimleri/Klinik Psikiyatri. Çeviri Editörü. Prof. Dr. Ali Bozkurt. Çocuk Psikiyatrisi, Bebek Çocuk ve Ergen Gelişimi, 1082-1107
- Saloner R, Paolillo E.W, Umlauf A, et al. (2019). Conditional effects of lifetime alcohol consumption on methamphetamine-associated neurocognitive performance. *J Int Neuropsychol Soc*, 25(8): 787-799.
- Sezgin, D. & Aydın Kartal, Y. (2021). Gebelik Döneminde Kanıta Dayalı Yaklaşımların Güncel Rehberler Doğrultusunda İncelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10 (1), 92-107 . DOI: 10.46971/ausbid.714416
- Sommer J, Hinsberger M, Elber T, et al. (2017). The interplay between trauma, substance abuse and appetitive aggression and its relation to criminal activity among high-risk males in South Africa. *Addict Behav*, 64: 29–34.
- Staff, A. C. (2019). The two-stage placental model of preeclampsia: an update. *Journal of reproductive immunology*, 134, 1-10.
- Şaşmaz, T., Çobaner, A. A., Özcanraslan, F., Koç, M., Bahar, E., Acar, Ş., ... & Öztosun, E. (2022). The investigation of drug or stimulant usage prevalence and related factors among university students in Mersin in Turkey. *Journal of Substance Use*, 27(2), 168-173.
- Toker Uğurlu, T. , Tekkanat, Ç. , Koç, H. & Ateşçi, F. (2020). Alkol ve madde kullanım bozukluğu olan bireylerde suç davranışının retrospektif incelemesi. *Pamukkale Medical Journal* , 13 (3) , 739-747 . DOI: 10.31362/patd.745390

- TonmyrL, ShieldsM. (2017). Childhood sexual abuse and substance abuse: Agender paradox?. *Child Abuse Negl*, 63: 284–294.
- Townsend, M. (2016) Maddeyle ilgili bozukluklar. İçinde Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliğinin Temelleri (pp.278-329). Akademisyen Tıp Kitabevi.
- Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi. (TUBİM). (2011). Emcdda 2018 National Report. Ankara: TUBİM, 43-45
- Vatansev, H. , Kutlu, R. , Gülerarslan Özdemir, A. , Demırbas, N. , Taşer, S. & Yılmaz, F. (2019). Tıp Ve İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Tütün Ve Tütün Ürünleri Kullanım Farklılıkları. *Ankara Medical Journal*, 19 (2), 344-356. DOI: 10.17098/amj.571584
- Więckiewicz G, Marek J, Stokłosa I, Szafoni S, Pluta S, Smukowska K, Żebrowska G, Stokłosa M, Gorczyca P, Pudło R. (2023). The Need for Psychiatric Treatment among Polish Users of Psychoactive Substances Is Increasing: This and Other Results from the Newest PoDrugs Survey. *Medicina (Kaunas)*. 9;59(5):908. doi: 10.3390/medicina59050908. PMID: 37241141; PMCID: PMC10221474.
- Yoldaş C., Demircioğlu H. (2020). Madde Kullanımı ve Bağımlılığını Önlemeye Yönelik Psikoeğitim Programlarının İncelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 21(1): 72-91.
- Yortan, N. (2017). Ruh Sağlığı Birimine Başvuran Bireylerin İçselleştirilmiş Damgalama Düzeyleri İle Sağlık Kontrol Odağı İnançları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2020. <https://bmyk.gov.tr/Eklenti/38516/0/turkiye-uyusturucu-raporupdf.pdf> Erişim tarihi: 05.04.2023
- <https://www.who.int/news/item/20-10-2022-pharma--tech-and-social-media-companies-join-forces-with-who-to-launch-the-tobacco-cessation-consortium-during-world-health-summit-in-berlin--germany> erişim tarihi: 05.03.2023
- [https:// data.tuik. gov.tr/ Bulten/ Index?p=Turkey-Health-Survey-2019 - 33661#:~:text=Her%20gün%20tütün%20kullanan%20bireylerin%20oranı%20%28%20%20oldu&text=Bu%20oranın%20erkeklerde%20%41%20C3,azalarak%20%68%20%20oldu](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkey-Health-Survey-2019-33661#:~:text=Her%20gün%20tütün%20kullanan%20bireylerin%20oranı%20%28%20%20oldu&text=Bu%20oranın%20erkeklerde%20%41%20C3,azalarak%20%68%20%20oldu). Erişim tarihi: 05.05.2023 (BOLD OLMAMALI)
- Türkiye Uyuşturucu Raporu (2020). <https://bmyk.gov.tr/Eklenti/38516/0/turkiye-uyusturucu-raporupdf.pdf>. Erişim tarihi: 05.05.2023
- WHO, Report On The Global Tobacco Epidemic, 2021. Adressing new and emerging products. 9789240032095-eng.pdf. 1-77.
- European drug report 2019: trends and developments. [http:// www. emcdda. europa. eu/publications/edr/trends-developments/2016_en](http://www.emcdda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2016_en). Erişim tarihi: 03 Aralık 2022.